

Emotional Capital as a Political Resource in Democratic Processes

UDC 321.7:316.774

DOI: <https://doi.org/10.15421/172677>**Filipenko Larysa**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-3065-2929>, lara.filipenko@gmail.com*Kharkiv National Automobile and Highway University (Kharkiv, Ukraine)*

Abstract.

Relevance. In the context of the growing influence of digital communication, emotional capital acquires particular importance as a resource for political mobilization and legitimation. Despite numerous studies of emotions in political psychology and sociology, there remains a lack of comprehensive analyses that integrate individual, collective, and digital manifestations of emotions within the political context.

Objective. The purpose of the study is to systematize the concept of emotional capital and to assess its analytical potential for the study of political processes.

Methods. A literature review, analysis of digital communications, and examination of political mobilization practices were conducted. Emotional capital is characterized as a multidimensional social resource that combines knowledge of emotional appropriateness, practices of emotional articulation, and the capacity for collective experience.

Results. It has been established that emotionally charged messages of political leaders have greater transmission and mobilizing impact, with positive messages spreading more frequently than negative ones, as retweeting functions as a form of public self-expression. It has been found that digital platforms facilitate the rapid diffusion of emotions while simultaneously shaping symbolic participation and “click-activism.” The analysis shows that emotional capital is not reducible to situational affects but is formed gradually through socialization, professional experience, and collective practices, becoming activated in various contexts.

Conclusions. The impact of emotional capital on democratic processes has been assessed, particularly with regard to the legitimacy of political narratives and civic participation. The necessity of integrating psychological, sociological, and critical approaches for a comprehensive analysis of political emotions is emphasized. It is demonstrated that applying the concept of emotional capital makes it possible to study political processes through the prism of norms, practices, and collective experiences rather than solely individual emotional reactions.

Keywords: emotional capital, political emotions, digital media, mobilization, social practices, collective experiences

Емоційний капітал як політичний ресурс у демократичних процесах

Філіпенко Лариса*Харківський національний автомобільно-дорожній університет (Харків, Україна)*

Анотація.

Актуальність. В умовах зростаючого впливу цифрових комунікацій емоційний капітал набуває особливого значення як ресурс політичної мобілізації та легітимації. Незважаючи на численні дослідження емоцій у політичній психології та соціології, бракує комплексних аналізів, що інтегрують індивідуальні, колективні та цифрові прояви емоцій у політичному контексті. Мета дослідження полягає у систематизації концепту емоційного капіталу та оцінці його аналітичного потенціалу для вивчення політичних процесів.

Методи. Проведено огляд літератури, аналіз цифрових комунікацій і практик політичної мобілізації. Охарактеризовано емоційний капітал як багатовимірний соціальний ресурс, що поєднує знання про емоційну доречність, практики емоційної артикуляції та здатність до колективного переживання.

Результати. Встановлено, що емоційно насичені повідомлення політичних лідерів мають більшу трансмісію та вплив на мобілізацію, причому позитивні повідомлення поширюються частіше за негативні, оскільки ретвіт виступає формою публічного самовираження. З'ясовано, що цифрові платформи стимулюють швидке поширення емоцій, водночас формуючи символічну участь і «клік-активність». Аналіз показав, що емоційний капітал не зводиться до ситуативних афектів, а формується поступово через соціалізацію, професійний досвід і колективні практики, активуючись у різних контекстах.

Висновки. Оцінено вплив емоційного капіталу на демократичні процеси, зокрема на легітимність політичних наративів і громадську участь. Підкреслено необхідність інтеграції психологічних, соціологічних і критичних підходів для комплексного аналізу політичних емоцій. З'ясовано, що застосування концепту емоційного капіталу дозволяє досліджувати політичні процеси через призму норм, практик і колективних переживань, а не лише індивідуальних емоційних реакцій.

Ключові слова: емоційний капітал, політичні емоції, цифрові медіа, мобілізація, соціальні практики, колективні переживання

Вступ.

Упродовж останніх десятиліть емоції посідають дедалі помітніше місце в аналізі політичних процесів і демократичних практик. Традиційна модель раціонального політичного суб'єкта, що тривалий час домінувала в політичній науці та соціології, виявилася недостатньою для пояснення сучасних форм політичної поведінки, масової мобілізації, електоральних рішень і механізмів легітимації влади. Політичні кризи, зростання популізму, цифровізація публічної сфери, а також досвід воєнних і постконфліктних трансформацій засвідчили, що емоції не лише супроводжують політику, а виступають її структуроутворювальним елементом.

Сучасні дослідження дедалі частіше трактують емоції не як ірраціональні викривлення політичного вибору, а як соціально та культурно зумовлені ресурси, що формують політичні орієнтації, колективні ідентичності та політичну участь. Страх, гнів, надія, емпатія або обурення стають потужними чинниками політичної мобілізації, визначають динаміку суспільної солідарності та впливають на стійкість демократичних інститутів. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання не лише про роль окремих емоцій у політиці, а про механізми їх накопичення, трансляції та конвертації у політичний вплив.

Одним із перспективних, але ще недостатньо систематизованих підходів до осмислення цієї проблематики є концепт емоційного капіталу (Cottingham, 2016; Bourdieu, 1986). Запозичуючи логіку теорій соціального та культурного капіталу, поняття емоційного капіталу дозволяє розглядати емоції як соціально визнаний ресурс, що може накопичуватися, передаватися та використовуватися для досягнення політичних і символічних цілей. У політичному контексті емоційний капітал проявляється у здатності акторів (як індивідуальних, так і колективних) формувати довіру, мобілізувати підтримку, легітимувати владу або, навпаки, підірвати демократичні процедури через емоційну поляризацію.

Попри значний масив досліджень емоцій у політичній психології, соціології емоцій і культурних студіях, наукове поле залишається фрагментованим. Політична психологія зосереджується переважно на індивідуальних емоційних реакціях і виборчій поведінці; соціологічні підходи аналізують колективні емоції та соціальні норми; критичні й феміністські теорії наголошують на зв'язку емоцій із владою та нерівністю, зокрема на тому, що голос і почуття певних груп (жінок, меншин, маргіналізованих спільнот) часто ігноруються або не визнаються в офіційному політичному дискурсі, тобто вони «виключаються» з процесу прийняття рішень і публічного визнання. Водночас бракує узагальнювальних оглядових робіт, які б інтегрували ці підходи в єдину аналітичну рамку та демонстрували евристичний потенціал емоційного

капіталу для аналізу демократичних процесів.

Особливої ваги ця проблема набуває в умовах цифрової трансформації публічної сфери. Соціальні мережі, алгоритмічні платформи та нові медіа радикально змінюють способи продукування та поширення емоцій, посилюючи їхню вірусність і політичну ефективність. У цифровому середовищі емоційний капітал дедалі частіше стає об'єктом стратегічного управління, як з боку політичних еліт, так і з боку громадянських рухів, що ставить під питання баланс між демократичною мобілізацією та маніпуляцією масовими почуттями.

Крім того, емоційний вимір політики тісно пов'язаний із гендерними та інтерсекційними аспектами соціальної нерівності. Норми «дозволеної» та «недозволеної» емоційності в політичному просторі по-різному впливають на легітимність чоловічого і жіночого лідерства, на доступ до публічного визнання та на сприйняття політичних акторів. У цьому сенсі аналіз емоційного капіталу відкриває можливості для критичного переосмислення демократичних практик із урахуванням гендерних і соціокультурних контекстів.

Метою статті є систематизація сучасних теоретичних підходів до аналізу емоцій у політиці та обґрунтування концепту емоційного капіталу як продуктивної аналітичної категорії для дослідження демократичних процесів. Завданнями статті є: проаналізувати основні напрями дослідження емоцій у політичній науці та соціології; розкрити зміст і теоретичні джерела поняття емоційного капіталу; окреслити роль емоційного капіталу в політичній мобілізації, демократичній стійкості та цифровій комунікації; визначити обмеження існуючих підходів і перспективи подальших досліджень.

Новизна дослідження полягає у переосмисленні емоцій не як допоміжного чинника політичної поведінки, а як форми капіталу, що має власну структурну логіку та політичну ефективність. У статті показано, що емоційний капітал функціонує як соціально вбудований ресурс, доступ до якого є нерівномірним і залежить від гендерних, інституційних і культурних контекстів.

На основі синтезу політичної психології, соціології емоцій і культурно-критичних підходів запропоновано аналітичну рамку, яка дозволяє досліджувати механізми накопичення, легітимації та конвертації емоцій у демократичних процесах – від громадянської мобілізації до цифрових режимів політичної комунікації.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій Перші дослідження емоцій у політичній науці формувалися як реакція на домінування раціоналістичних моделей політичної поведінки, які розглядали виборця як актора, орієнтованого переважно на інтереси, ідеологічні позиції та раціональний вибір (Downs, 1957; Riker & Ordeshook, 1968). У межах цих класичних теорій раціонального вибору емоції

або ігнорувалися, або трактувалися як джерело когнітивних помилок і відхилень від «оптимальної» поведінки (Lodge & Taber, 2000; Marcus, Neuman, & MacKuen, 2000). Такий підхід підкреслював перевагу раціональної мотивації та ідеологічної відповідності, водночас зводячи емоційний досвід до побічного або негативного фактору, який може спотворювати прийняття політичних рішень.

Перелом у цій традиції відбувся наприкінці ХХ століття, коли дослідники політичної психології почали системно доводити, що емоції є не зовнішнім чинником, а внутрішнім елементом політичного мислення. Однією з програмних робіт у цьому напрямі стала стаття Джорджа Маркуса "Emotions in Politics" (2000), у якій автор прямо зазначає, що емоції є центральними для політичного судження, а не його протилежністю (Marcus, 2000).

Подальший розвиток цих ідей продовжився у межах теорії афективного інтелекту (Affective Intelligence Theory), розробленої Дж.Маркусом, Расселом Нойманом та Майклом Макк'юеном. У своїй фундаментальній праці *Affective Intelligence and Political Judgment* (2000) автори підкреслюють, що емоції виконують сигнальну функцію, регулюючи співвідношення між звичними політичними орієнтаціями та готовністю до їх перегляду. Зокрема, тривога та страх, за Маркусом і співавторами, активують пізнавальну настороженість і стимулюють громадян шукати нову інформацію, тоді як ентузіазм сприяє відтворенню вже наявних політичних лояльностей (Marcus et al., 2000).

У подальших дослідженнях ця логіка була розширена в роботах Теда Брайдера та інших авторів, які показали, що різні емоції мають відмінні політичні наслідки. Так, гнів, на відміну від страху, не стимулює рефлексію, а навпаки – посилює схильність до простих, поляризованих рішень і підвищує готовність до конфронтаційної політичної поведінки (Brader, 2006). У цьому контексті емоції почали розглядатися як чинник не лише мобілізації, а й політичної поляризації.

Важливим етапом інституціоналізації цього підходу стало включення проблематики емоцій до провідних оглядових видань, зокрема *Annual Review of Political Science*. У відповідних оглядах підкреслюється, що емоції є невід'ємною складовою формування політичних установок, довіри та громадянської участі (Huddy, Mason & Aarøe, 2015). Таким чином, емоційний вимір політики поступово набув статусу легітимного об'єкта політичного аналізу.

Водночас критики політично-психологічного підходу звертають увагу на його методологічні обмеження. Як зазначає Норберт Еліас у ширшому соціологічному контексті, зведення емоцій до індивідуальних психічних станів ризикує ігнорувати їхню соціальну історичність та залежність від структури влади. Аналогічну критику висловлюють соціологи

емоцій наголошуючи, що політична психологія часто недостатньо враховує культурні норми та нерівний доступ різних груп до емоційного вираження.

Таким чином, політично-психологічний підхід відіграв ключову роль у реабілітації емоцій у політичній науці, але водночас залишив відкритим питання про соціальну, нормативну та владну природу емоцій, що зумовило подальший розвиток альтернативних теоретичних рамок.

На відміну від політичної психології, соціологія емоцій розглядає емоції не як суто індивідуальні переживання, а як соціально сконструйовані феномени, вбудовані в структури норм, ролей і інституцій. Одним із ключових положень цього підходу є твердження, що емоції формуються й регулюються суспільством через так звані «правила почуттів» (feeling rules). Однією з найвідоміших дослідників у становленні цього напрямку стала Арлі Рассел Гохшильд, яка у своїй праці *The Managed Heart* запропонувала концепцію «правил почуттів» (feeling rules). Гохшильд показала, що суспільство встановлює нормативні очікування щодо того, які емоції є доречними в певних соціальних ситуаціях і хто має право їх демонструвати. За її твердженням, емоції є не лише внутрішніми станами, а «формами соціальної праці», що підтримують існуючий соціальний порядок. (Hochschild, 1983).

У політичному контексті це означає, що емоційні прояви громадян і політичних акторів підпорядковуються нормам легітимності, які залежать від статусу, гендеру та інституційної ролі. Гохшильд підкреслює, що контроль над емоціями є формою влади, оскільки соціально встановлені правила визначають, які почуття вважаються значущими або доречними, а які – надмірними чи недоречними (Hochschild, 2008). Подальший розвиток соціологічного аналізу емоцій пов'язаний із теорією інтерактивних ритуалів Рендала Коллінза. У праці *Interaction Ritual Chains* Коллінз стверджує, що колективні емоції виникають у процесі повторюваних соціальних взаємодій і здатні продукувати так звану «емоційну енергію», яка підтримує солідарність і довготривалу залученість до колективної дії (Collins, 2004). Ця концепція має безпосереднє значення для аналізу політичних рухів, протестів і громадянської участі, де спільні емоційні переживання стають джерелом політичної мобілізації.

Важливий внесок у соціологічне осмислення емоцій зробив також Норберт Еліас, який розглядав емоції як історично змінні феномени, тісно пов'язані з процесами цивілізації та формування державної влади. У його підході емоційний контроль є результатом довготривалих соціальних трансформацій, а не індивідуального вибору (Elias, 1994). Це дозволяє аналізувати політичні емоції як продукт історичних режимів влади й соціального порядку.

Іншими словами, соціологія емоцій розширює аналітичні межі дослідження політики, розглядаючи емоції як колективний і структурний ресурс, що формується в межах соціальних інститутів і може бути використаний для підтримки або трансформації демократичних практик.

Треба також згадати про культурно-критичні та феміністські підходи до аналізу емоцій, що виникли як відповідь на обмеження як психологічних, так і класичних соціологічних моделей, які часто недооцінювали зв'язок емоцій із владою, ідеологією та соціальною нерівністю. У межах цих підходів емоції розглядаються не просто як соціально регульовані феномени, а як інструменти політичного впорядкування та виключення.

Центральне місце в цьому напрямі посідає праця Сари Ахмед *The Cultural Politics of Emotion*, у якій авторка обґрунтовує підхід, відповідно до якого емоції не є властивістю окремих суб'єктів, а циркулюють між тілами, об'єктами та дискурсами (Ahmed, 2004). За Ахмед, емоції «працюють» (do things), створюючи межі між «своїми» і «чужими» та закріплюючи ієрархії приналежності. У політичному контексті страх, ненависть або любов стають засобами формування національних ідентичностей і виправдання політичних рішень.

Феміністські дослідниці також акцентують увагу на гендерній асиметрії емоційної легітимності. Ахмед зазначає, що емоції, асоційовані з жінками (емпатія, турбота, вразливість), часто знецінюються в політичній сфері, тоді як емоційні прояви чоловіків можуть інтерпретуватися як ознака сили або лідерства (Ahmed, 2010). Це створює нерівні умови доступу до політичного визнання.

Подібні ідеї розвиває Лорен Берлант, яка вводить поняття «публічної емоційної культури» та аналізує, як колективні почуття формують уявлення про громадянство й нормальність (Berlant, 2011). Берлант підкреслює, що емоційні режими сучасних демократій можуть одночасно підтримувати ілюзію участі та відтворювати структурну нерівність.

У межах квір- і феміністських студій важливу роль відіграє також концепція афективних архівів, запропонована Анн Цветкович. Вона показує, що емоційний досвід маргіналізованих груп часто виключається з офіційних наративів пам'яті, але зберігається в альтернативних формах культурної репрезентації (Cvetkovich, 2003). Це має безпосереднє значення для аналізу політики пам'яті та емоційного виміру демократичних процесів. Отже, культурно-критичні та феміністські підходи дозволяють осмислювати емоції як форму символічного та політичного капіталу, доступ до якого є нерівномірним і залежить від гендеру, класу та соціального статусу. Саме в цьому контексті концепт емоційного капіталу набуває особливої аналітичної ваги.

Розглянуті підходи демонструють

багатовимірність аналізу емоцій у політиці, водночас виявляючи його фрагментарність. Узагальнення цих підходів створює підґрунтя для використання концепту емоційного капіталу як інтегративної аналітичної рамки. Такий підхід дозволяє одночасно враховувати психологічні, соціальні та культурні виміри емоцій, розглядаючи їх як ресурс, що може накопичуватися, легітимуватися та конвертуватися в політичний вплив у межах демократичних процесів.

Результати дослідження.

Запровадження концепту емоційного капіталу в аналізі політичних процесів зумовлен потребою подолати фрагментарність існуючих підходів до дослідження емоцій у політиці та інтегрувати психологічні, соціологічні й культурно-критичні перспективи в єдину аналітичну систему.

У цьому дослідженні емоційний капітал розглядається не як індивідуальна психологічна характеристика або сукупність емоційних компетентностей, а як соціально структурований ресурс, що формується в межах конкретних політичних і культурних режимів та має безпосередні наслідки для демократичної мобілізації, легітимації влади й відтворення нерівностей.

Теоретично концепція емоційного капіталу спирається на бурдєвське розуміння капіталу як багатоманитного ресурсу, здатного накопичуватися, визнаватися та конвертуватися в символічний і політичний вплив у межах певних полів влади (Bourdieu, 1986). У політичному контексті емоційний капітал набуває специфічної динаміки. Він пов'язаний із нормативною ієрархією емоцій, нерівним доступом до легітимного емоційного вираження та здатністю окремих акторів і колективів артикулювати почуття довіри, страху, надії чи обурення як підставу для політичної дії. Саме в цьому сенсі емоційний капітал постає як ключовий ресурс сучасної демократії, що поєднує індивідуальний емоційний досвід із макроструктурами влади.

На відміну від поширених у психології понять емоційного інтелекту або емоційних компетентностей, емоційний капітал акцентує не індивідуальні здібності саморегуляції, а соціально та історично сформовану цінність певних емоційних стилів. Емоції в цьому підході розглядаються як вбудовані в ієрархії, норми та очікування, де одні почуття визнаються легітимними й раціональними, тоді як інші маргіналізуються або інтерпретуються як прояв слабкості. Саме ця структурна нерівність у символічному статусі емоцій і становить ядро концепту емоційного капіталу.

Визначення Марсі Котінгем, яка розглядає емоційний капітал як сукупність знань, навичок управління емоціями та здатності переживати емоції, що мають транс ситуативний характер, дозволяє підкреслити його відмінність від ситуативних емоційних реакцій. Емоційний капітал не зводиться

до випадкового афекту в конкретній політичній події, він формується поступово через соціалізацію, професійний досвід, участь у колективних практиках і може активуватися в різних, іноді дуже віддалених одна від одної ситуаціях (Cottingham, 2016). Політик, громадський лідер або активіст «приносить» із собою певний емоційний репертуар, який розпізнається іншими і або посилює його легітимність, або, навпаки, обмежує її.

Принциповим у цьому контексті є розмежування емоційного капіталу та емоційної праці. Класичний аналіз Арлі Гохшильд показує, що емоційна праця передбачає дотримання нормативних очікувань щодо почуттів у професійних і публічних ролях – демонстрацію стриманості, впевненості або лояльності відповідно до інституційних вимог (Hochschild, 1983). Натомість концепт емоційного капіталу дозволяє пояснити, чому однакові емоційні прояви можуть по-різному оцінюватися в політичному полі. В одних випадках вони конвертуються в довіру та авторитет, а в інших – інтерпретуються як надмірні або недоречні. Йдеться не про техніку контролю почуттів, а про структурно нерівний доступ до легітимного використання емоцій як політичного ресурсу.

Зв'язок емоційного капіталу з макроструктурами влади дозволяє розглядати його як складову соціальної нерівності. Подібно до культурного або соціального капіталу, він формується в межах конкретних політичних, культурних і гендерних умов і тому розподіляється асиметрично. Дослідження гендеру й емоцій у політиці показують, що афективні стилі, асоційовані з рішучістю або гнівом, сприймаються як ознака політичної сили переважно тоді, коли їх демонструють соціально привілейовані актори, тоді як емоції турботи, вразливості або емпатії залишаються політично знеціненими (Ahmed, 2004). Наприклад, емоційна відкритість або афективна риторика чоловіка-політика часто інтерпретується як ознака автентичності, харизми або рішучості. Натомість аналогічна емоційна експресивність жінки-політикині нерідко маркується як нестабільність, слабкість або «надмірна емоційність», що нібито суперечить вимогам політичної раціональності.

З аналітичної точки зору емоційний капітал може бути досліджений як багатовимірний соціальний ресурс, що проявляється через поєднання нормативних знань про емоційну доречність, практик емоційної артикуляції та здатності до колективного переживання. Аналітичне застосування цього концепту не передбачає прямого вимірювання інтенсивності емоцій, а радше зосереджується на виявленні умов, за яких певні емоційні стилі визнаються легітимними, переконливими або політично ефективними (Wetherell, 2012).

У дослідницькому плані це відкриває можливості для використання якісних і змішаних методів, зокрема дискурс-аналізу політичної риторики,

аналізу медійних і цифрових репрезентацій емоцій, а також вивчення практик політичної мобілізації й пам'яті (Jasper, 2018; Papacharissi, 2015). Емоційний капітал може фіксуватися через повторюваність емоційних наративів, реакції аудиторій, символічне закріплення певних почуттів у публічному просторі та асиметричний доступ різних акторів до емоційної легітимності.

Таким чином, емоційний капітал постає як соціально вбудований і практично реалізований ресурс, що поєднує індивідуальний емоційний досвід із макрорівнем політичних структур. Саме це робить його продуктивним теоретичним інструментом для подальшого аналізу демократичних процесів, зокрема в умовах цифрової політики, де емоції алгоритмічно підсилюються, капіталізуються та включаються в нові режими влади (Tufekci, 2017).

Перехід від теоретичного осмислення емоційного капіталу до аналізу його ролі в реальних політичних процесах демонструє, що емоції виступають не лише фоном політики, а одним із ключових механізмів формування участі, легітимності та стабільності демократичних режимів.

Дослідження соціальних рухів показують, що мобілізація значною мірою залежить від здатності активістів формувати спільні емоційні рамки, у межах яких особистий досвід інтерпретується як частина колективної проблеми. Тут проявляється функція емоційного капіталу: актори, які здатні артикулювати почуття несправедливості та надії, здобувають символічний авторитет і залучають ширші групи до участі. Показовим є досвід руху за громадянські права у США, де мобілізаційний потенціал колективних емоцій був безпосередньо пов'язаний із мовою надії та моральної солідарності. Наприклад, у своїй промові у Вашингтоні 1963 року Мартін Лютер Кінг апелював до спільної надії, перетворюючи індивідуальні переживання дискримінації на ресурс колективної політичної дії (Martin Luther King Jr., 1963).

Теорія інтерактивних ритуалів Рендала Коллінза пояснює, чому повторювані спільні дії (мітинги, публічні зібрання, волонтерські ініціативи) продукують стійку «емоційну енергію», що підтримує довготривалу залученість громадян. У цьому сенсі демократична участь є не лише інституційною процедурою, а й процесом формування емоційної солідарності. Водночас мобілізаційний потенціал емоцій може бути конструктивним або деструктивним: страх чи образа здатні активізувати участь, але можуть також створювати умови для політичної поляризації та авторитарних тенденцій.

Сучасні демократичні суспільства дедалі частіше стикаються з явищем політичної поляризації, в межах якої громадяни сприймають опонентів не як носіїв альтернативних поглядів, а як загрозу для власної ідентичності. Ключову роль у цьому процесі відіграють емоції гніву, страху та образи, які

підвищують конфронтаційну поведінку та знижують готовність до компромісу. Популістські стратегії часто апелюють до таких емоцій, створюючи чітку опозицію між «народом» і «елітами» або «своїми» і «чужими».

В цифровому середовищі емоційний капітал проявляється в нових формах та набуває ще більшої сили впливу. Аналіз цифрових комунікацій демонструє, що емоційно насичені повідомлення політичних лідерів мають більшу трансмісію та вплив на мобілізацію, ніж менш емоційні. Наприклад, аналіз понад 3 000 твітів австрійських політичних лідерів показав, що повідомлення з високим рівнем емоційного збудження мали вищу ймовірність поширення, водночас емоційно позитивні повідомлення ретвітілися частіше, ніж негативні (Pivecka et al., 2022). Це пов'язано з тим, що ретвіт у соціальних мережах є формою публічного самовираження: користувачі, поширюючи повідомлення, символічно асоціюють себе з його змістом. Позитивні емоційні наративи сприймаються як соціально безпечніші та менш конфліктні, тоді як негативна емоційна риторика політичних акторів частіше асоціюється з конфронтацією й потенційним соціальним осудом, що знижує готовність до її публічного поширення. До того ж цифрові платформи створюють механізми швидкого поширення афектів, що можуть стимулювати громадянську активність, але одночасно формувати поверхневу «клік-активність» або символічну участь. (Mogozov, 2011; Tufekci, 2017).

Алгоритмічні стрічки новин надають перевагу емоційно насиченому контенту, формуючи середовища, де користувачі рідше стикаються з альтернативними інтерпретаціями подій (Pariser, 2011). Це створює своєрідний ефект «емоційної компенсації», відчуття справедливості виникає без фактичної трансформації політичних практик. Публічне онлайн-засудження нерідко не супроводжується реальними інституційними змінами, а цифрові хвилі мобілізації швидко згасають через відсутність довготривалих структур та організацій (Tufekci, 2017).

Попри це, емоційний капітал залишається ключовим ресурсом мобілізації та формування політичної солідарності. Водночас його нерівний розподіл може підсилювати політичну нерівність, певні емоції одних груп легітимізуються, а аналогічні емоції інших інтерпретуються як радикальні або нестабільні (Ahmed, 2004).

Попри стрімке зростання інтересу до емоційного виміру політики, сучасні дослідження залишаються методологічно та концептуально фрагментованими. Політична психологія, соціологія емоцій, культурні студії та критичні підходи часто розвиваються паралельно, використовуючи різні понятійні апарати та аналітичні інструменти. Одним із ключових обмежень є переважання досліджень, зосереджених на індивідуальних психологічних реакціях, тоді як колективні та структурні виміри емоційної мобілізації

залишаються недостатньо розробленими. Значна частина емпіричних досліджень зосереджується на аналізі короткострокових реакцій виборців або ефектів політичної реклами, тоді як механізми накопичення емоційних ресурсів у довгостроковій перспективі залишаються менш дослідженими.

Іншою проблемою є складність вимірювання емоцій у політичному контексті. Емоційні прояви в публічній комунікації не завжди відображають реальні переживання, оскільки політичні актори використовують стратегічну риторику. Особливо складним стає аналіз у цифровому середовищі, де алгоритмічні механізми підсилюють найбільш емоційно насичені повідомлення незалежно від їхньої достовірності.

Суттєвим обмеженням є західноцентричність більшості досліджень, які базуються на матеріалах стабільних демократій Західної Європи та Північної Америки. Досвід суспільств, що переживають війну, постконфліктну трансформацію або глибоку політичну нестабільність, досліджений значно менше. У таких умовах роль емоційного капіталу суттєво відрізняється, оскільки емоції страху, втрати, травми або солідарності стають центральними чинниками політичної поведінки.

Подальші дослідження цієї теми можуть розвиватися в кількох напрямках. По-перше, важливо поєднувати психологічні, соціологічні та медіадослідницькі підходи для аналізу того, як емоції формуються, циркулюють і конвертуються у політичний вплив у цифровому середовищі. По-друге, потрібно розвивати методи дослідження колективних емоцій через аналіз публічних дискурсів, цифрових комунікацій та практик громадянської участі. По-третє, перспективним є вивчення ролі емоційного капіталу у забезпеченні демократичної стійкості під час криз, воєнних конфліктів та масштабних соціальних трансформацій.

Отже, концепт емоційного капіталу відкриває значний потенціал для подальших досліджень, проте його повноцінне використання потребує міждисциплінарної інтеграції, уточнення методологічних інструментів та розширення емпіричної бази за межами усталених дослідницьких контекстів.

Висновки.

У статті здійснено систематизацію сучасних теоретичних підходів до аналізу емоцій у політиці та обґрунтовано доцільність використання концепту емоційного капіталу як інтегративної аналітичної категорії для дослідження демократичних процесів. Проведений аналіз засвідчує, що емоції не є периферійним або допоміжним чинником політичного життя, а виступають структуроутворювальним елементом політичної взаємодії, впливаючи на формування політичних ідентичностей, громадянської участі, мобілізації та легітимності влади.

Поєднання підходів політичної психології, соціології емоцій, культурних і критичних теорій дозволило розглядати емоції як соціально вбудований ресурс, здатний накопичуватися, визнаватися та конвертуватися у символічний і політичний вплив. Запропонований концепт емоційного капіталу дає змогу подолати редукцію емоцій до індивідуальних психологічних реакцій і водночас врахувати їхню нормативну, культурну та владну зумовленість. Показано, що доступ до емоційного капіталу є нерівномірним і залежить від гендерних, інституційних і соціокультурних контекстів, що має безпосередні наслідки для якості демократичної участі.

Окрему увагу приділено цифровому виміру політики, у межах якого емоційний капітал набуває нових форм функціонування. З одного боку, цифрові платформи посилюють можливості швидкої емоційної мобілізації та залучення громадян до публічної сфери;

з іншого – вони сприяють поширенню поверхневої символічної участі, політичної поляризації та алгоритмічного підсилення афективних наративів. Це свідчить про амбівалентний характер емоційного капіталу, який може одночасно підтримувати демократичну солідарність і створювати ризики маніпуляції масовими почуттями.

Отже, емоційний капітал постає як ключовий ресурсу сучасної демократії, що поєднує індивідуальний емоційний досвід із макроструктурами влади та політичної комунікації. Його аналітичне використання відкриває перспективи для глибшого розуміння механізмів легітимації, мобілізації та демократичної стійкості в умовах цифрової трансформації та соціально-політичних криз. Подальші дослідження потребують міждисциплінарної інтеграції, уточнення методологічних інструментів аналізу емоцій та розширення емпіричної бази, зокрема за межами західноцентричних дослідницьких контекстів.

REFERENCES

- Ahmed, S. (2004). *The cultural politics of emotion*. Edinburgh University Press. <https://catalogue.nla.gov.au/Record/3257870>
- Barrett, L. F., & Russell, J. A. (1998). Independence and bipolarity in the structure of current affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(4), 967–984. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.74.4.967>
- Berger, J. (2011). Arousal increases social transmission of information. *Psychological Science*, 22(7), 891–893. <https://doi.org/10.1177/0956797611413294>
- Berger, J., & Milkman, K. L. (2012). What makes online content viral? *Journal of Marketing Research*, 49(2), 192–205. <https://doi.org/10.1509/jmr.10.0353>
- Berlant, L. (2011). *Cruel optimism*. Duke University Press. <https://www.dukeupress.edu/cruel-optimism>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood. <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/fr/bourdieu-forms-capital.htm>
- Cottingham, M. D. (2016). Theorizing emotional capital. *Theory and Society*, 45(5), 451–470. <https://doi.org/10.1007/s11186-016-9278-7>
- Collins, R. (2004). *Interaction ritual chains*. Princeton University Press. <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691123899/interaction-ritual-chains?srsltid=AfmBOoq83V4FjoCa2CXJvHiaxn70D0icbGlzEO1KIYKi6SusRVj23H8>
- Cvetkovich, A. (2003). *An archive of feelings: Trauma, sexuality, and lesbian public cultures*. Duke University Press. <https://doi.org/10.1215/9780822384434>
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper. [https://eva.fcs.udelar.edu.uy/pluginfile.php/128954/mod_resource/content/1/Anthony%20Downs%20-%20An%20Economic%20Theory%20of%20Democracy-Harper%20and%20Row%20\(1957\).pdf](https://eva.fcs.udelar.edu.uy/pluginfile.php/128954/mod_resource/content/1/Anthony%20Downs%20-%20An%20Economic%20Theory%20of%20Democracy-Harper%20and%20Row%20(1957).pdf)
- Elias, N. (1994). *The civilizing process*. Blackwell. <https://www.scribd.com/document/360846636/Elias-1994-the-Civilizing-Process>
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520951853>
- Huddy, L., Mason, L., & Aarøe, L. (2015). Expressive partisanship: Campaign involvement, political emotion, and partisan identity. *American Political Science Review*, 109(1), 1–17. <https://doi.org/10.1017/S0003055414000604>
- Jasper, J. M. (2018). *The emotions of protest*. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226561813.001.0001>
- Lodge, M., & Taber, C. S. (2013). *The rationalizing voter: Unconscious thought in political information processing*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139032490>
- Marcus, G. E. (2000). Emotions in politics. *Annual Review of Political Science*, 3, 221–250. https://www.researchgate.net/publication/249558180_Emotions_in_Politics
- Marcus, G. E., Neuman, W. R., & MacKuen, M. (2000). *Affective intelligence and political judgment*. University of Chicago Press. https://mitpressbookstore.mit.edu/book/9780226504681?utm_source=chatgpt.com
- Papacharissi, Z. (2014). *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199999736.001.0001>
- Pivecka, N., Ratzinger, R. A., & Florack, A. (2022). Emotions and virality: Social transmission of political messages on Twitter. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 931921. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.931921>
- Riker, W. H., & Ordeshook, P. C. (1968). A theory of the calculus of voting. *American Political Science Review*, 62(1), 25–42. <https://doi.org/10.2307/1953324>
- Russell, J. A. (1980). A circumplex model of affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(6), 1161–1178. <https://doi.org/10.1037/h0077714>
- Stieglitz, S., & Dang-Xuan, L. (2013). Emotions and information diffusion in social media – Sentiment of microblogs and sharing behavior. *Journal of Management Information Systems*, 29(4), 217–248. <https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222290408>
- Tufekci, Z. (2017). *Twitter and tear gas: The power and fragility of networked protest*. Yale University Press. <https://yalebooks.yale.edu/9780300228175/twitter-and-tear-gas/>
- Wetherell, M. (2012). *Affect and emotion: A new social science understanding*. Sage Publications. https://openlibrary.org/works/OL16714320W/Affect_and_emotion